Iste ekipe inspektora i tehničkih lica uzimaju uzorke i za proveru prisustva markera i za kontrolu kvaliteta goriva

SLIČNOSTI I RAZLIKE UKRATKO

	MARKIRANJE	MONITORING KVALITETA
Šta se proverava	Prisustvo markera kojim se obeležava gorivo kada legalno dolazi iz uvoza ili domaće proizvodnje	Osobine i sastav goriva propisane standardima o kvalitetu goriva
Na koji način se proverava	Specijalnim uređajima koje pravi proizvođač markera	Analizama koje su za svaki parametar posebno određene standardima
Šta se smatra za nezadovoljavajući rezultat kontrole	Ako je koncentracija markera ispod propisane	Ako makar za jedan parametar rezultat nije unutar propisanih granica
Gde se uzimaju uzorci	Na benzinskim pumpama, skladištima i iz transportnih sredstava	Na benzinskim pumpama, skladištima i iz transportnih sredstava
Ko uzima uzorke	Ekipe koje čine tržišni inspektori i stručna lica kompanije SGS	Ekipe koje čine tržišni inspektori i stručna lica kompanije SGS
Gde se obavlja analiza	Najpre na samom mestu uzimanja uzorka (benzinska pumpa...), a ako je rezultat negativan, onda i u laboratoriji	U laboratoriji
Kolika je učestalost provera	Svaka benzinska pumpa mora biti provereva najmanje jednom godišnje. U 2015. g. bilo je oko 1.650 kontrola benzinskih stanica na kojima je provereno blizu 7.000 uzoraka	Za 2016. godinu je propisano da se proveri 3.696 uzoraka benzina i dizel-goriva

DVOSTRUKA ZAŠTITA OD PREVARA SA GORIVOM

U Srbiji se sada sprovode dva programa čiji je cilj sprečavanje malverzacija na tržištu naftnih derivata. U čemu je razlika između markiranja goriva i monitoringa kvaliteta? Šta obezbeđuje jedan, a šta drugi program

Do pre nekoliko godina u Srbiji je tržište goriva bilo kontrolisano na manje-više isti način kao što se to radi za bilo koju drugu robu. Tržišna inspekcija imala je pravo i obavezu da odlazi na benzinske pumpe i proverava kako rade i kakvo je gorivo, ali nije bilo precizirano koliko često i gde se takve kontrole sprovode, pa nisu bile naročito učestale, niti su postojale neke posebne metode za proveru osobina ili porekla naftnih derivata. Nasuprot tome, danas se gorivo proverava masovno i planski, uz primenu najsavremenije tehnike. Osnivši značaj i poslednjost ovog tržišta, država je u poslednje dve i po godine pokrenula dva specijalna programa kontrole, a to su markiranje i monitoring kvaliteta. Revija SAT Plus je o jednom i o drugom više puta pisala, pa ćemo ovaj put objasniti u čemu se ovi programi razlikuju, u čemu su slični i zašto su potrebna dva, a ne samo jedan.

Markiranje goriva, uvedeno početkom 2014. godine, ima cilj da obezbedi da gorivo na tržište dolazi legalnim kanalima i uopšte na legalan način, iz poznatih i regularnih izvora, bez bilo kakvih manipulacija. Na taj način država obezbeđuje da se za ono gorivo koje se prodaje plaćene PDV i akciza, a tu su i drugi pozitivni efekti sprečavanja malverzacija. Nasuprot tome, monitoring kvaliteta se ne bavi poreklom goriva, već sastavom i osobinama. Za svako gorivo, naime, standardima je propisan čitav niz osobina i sastav, kao i metodi kojima se oni proveravaju.

> **Markiranje sprečava da gorivo na pumpe dolazi iz nelegalnih izvora, a monitoringom kvaliteta se obezbeđuje da ima i odgovarajuće osobine**
> – Slaviša Petković, načelnik odeljenja za tehnički nadzor u tržišnoj inspekciji

Monitoringom kvaliteta se utvrđuje da li gorivo zadovoljava neke od ključnih parametara propisanih standardima.

> **Kazne** za prodavce predviđene programima markiranja i monitoringa kvaliteta su jednake – **do tri miliona dinara i zabrana rada pumpe od šest meseci do tri godine**

Zajedničko za oba programa je masovnost kontrola, što je i jedan od preduslova za njihovu efikasnost. Tako je za markiranje prošlo preko 3.500 uzoraka uzetih sa benzinskih pumpi i skladišta.

Još jedna zajednička tačka je da, za oba programa, tržišna inspekcija organizuje kontrole i tržišni inspektori vode timove koji odlaze na pumpe i skladišta. Zbog specifičnih i brojnih tehničkih zahteva u program je uključen i konzorcijum koji pruža tehničku podršku. Ovaj konzorcijum je država izabrala na tenderu i čine ga kompanija SGS, svetski gigant u oblasti kontrole kvaliteta i sertifikacije, Autentiks, vodeći svetski proizvođač supstanci za obeležavanje (markera) koje se koriste za zaštitu autentičnosti brojnih proizvoda (lekova, novčanica, alkoholnih pića...) i Nanoinspekt, predstavnik Autentiksa za jugoistočnu Evropu.

U praksi, najčešće se pri izlasku ekipe na pumpu radi istovremeno za oba programa, odnosno proverava se prisustvo markera i uzimaju se uzorci za analizu kvaliteta koji se šalju u laboratoriju. U svakom slučaju, ova dva programa jedan drugog podržavaju, a zajedno su garancija da na pumpama imamo dobro gorivo. ■

S. P.

Prisustvo markera se najpre proverava na benzinskoj pumpi, a ako je rezultat negativan, šalje se na proveru u laboratoriju

Kada dođe u laboratoriju, uzorak prolazi više testova kojima se proverava kvalitet

Kako se proverava gorivo

NANOTEHNOLOGIJA I NOVA LABORATORIJA

Oba programa kontrole koriste savremenu tehniku

Program markiranja se zasniva na obeležavanju goriva na samom početku distributivnog lanca. Odmah nakon uvoza ili isporuke iz rafinerije, sve gorivo koje legalno ulazi na tržište se označava dodavanjem specijalne supstance – markera. Na pumpama i skladištima se kasnije proverava prisustvo markera u gorivu i ako se utvrdi da je on prisutan u propisanoj koncentraciji, to je znak da se pumpa snabdeva na regularan način. Ako markera u gorivu nema, ili je koncentracija smanjena, to znači da je gorivo nabavljeno na nepropisan način, da je u njega dodata neka druga tečnost i tome slično. Marker proizvodi američka kompanija Autentiks primenom najsavremenije nanotehnologije i on se u gorivo dodaje u vrlo maloj koncentraciji, a njegovo prisustvo se otkriva samo specijalnim detektorima. Gorivo se pri kontroli najpre proverava na samoj pumpi, a ako pokaže nezadovoljavajući rezultat, šalje se u laboratoriju, gde se test ponavlja na preciznijem uređaju.

Najveći deo posla u okviru monitoringa kvaliteta se odvija u laboratoriji u koju tržišna inspekcija šalje uzorke goriva. Radi se o standardnim analizama kakve se, recimo izvode i u rafinerijama i rađene su i ranije (makar delimične) pri kontroli benzinskih pumpi, ali mnogo rede. Pošto se svakog meseca ispituje stotine uzoraka, posebno za potrebe monitoringa kvaliteta, kompanija SGS je formirala potpuno novu laboratoriju. Ona je jedna od retkih u Srbiji koje, uz ostalu savremenu opremu, imaju specijalne motore za utvrđivanje oktanskog i cetanskog broja, koji su veoma važne osobine benzina, odnosno dizela. Propisima o monitoringu kvaliteta je određeno nekoliko parametara koji se ispituju. Što zavisi i od vrste goriva. Ako uzorak samo na jednom testu ne pokaže zadovoljavajući rezultat, smatra se da to gorivo nema propisani kvalitet.